

Řízení rizik ve vojenských objektech, ale ...

Po přečtení článku ve VR č. 2/2001 Řízení rizik ve vojenských objektech musím na obsah článku reagovat a pokusím se některé publikované údaje poopravit, protože jsou nepřesné a mnohdy nesprávně formulované.

Vymezení základních pojmů

Autoři se zmiňují o havárii a říkají, že havárie je závažná, neočekávaná, mimořádná, částečně nebo zcela neovladatelná, časově a prostorově ohraničená událost, která vznikla, nebo jejíž vznik bezprostředně hrozí a souvisí s provozem zařízení, výrobou, užitím, skladováním, zneškodňováním nebo přepravou nebezpečných látek. Důsledkem bývá ohrožení zdraví člověka, zatížení životního prostředí a často i závažné škody na majetku.

Takto je přesně v zákoně č. 353/1999 Sb., o prevenci závažných havárií v ustanovení §2, odst. c) definována **závažná havárie**. Autoři zapomněli dodat, že o závažnou havárii se jedná v případě, jsou-li překročeny stanovené limity dané tímto zákonem.

Jedná se zejména o překročení těchto limitů

1. Například požár, výbuch, způsobený nebezpečnou látkou nebo jejím únikem v množství stejném nebo převyšujícím 5 % některého z množství nebezpečných látek uvedeného v příloze č. 1 k tomuto zákonu.
2. Dále hovoříme o závažné havárii, která je způsobena nebezpečnou látkou uvedenou v příloze č. 1 k tomuto zákonu, vedoucí ke vzniku jedné nebo více z následujících událostí, například:
 - úmrtí,
 - zranění minimálně 6 zaměstnanců nebo osob zdržujících se v objektu nebo u zařízení, pokud jejich hospitalizace přesáhla dobu 24 hodin,
 - zranění minimálně jednoho občana mimo objekt nebo zařízení, pokud hospitalizace přesáhla dobu 24 hodin,
 - poškození jednoho nebo více obydlí mimo objekt nebo zařízení, které se v důsledku havárie stalo neobyvatelné.
3. Rovněž hovoříme o závažné havárii způsobené nebezpečnou látkou uvedenou v příloze č. 1 k tomuto zákonu, pokud má za následek ekologickou újmu na:
 - území chráněném podle zvláštních předpisů o rozloze větší než 0,5 ha,
 - ostatním území o rozloze stejné nebo větší než 10 ha, toku řeky nebo vodního kanálu o délce stejné nebo větší než 10 km, vodní hladině jezera nebo nádrže, které nemají statut vodárenské nádrže o rozloze dosahující nebo přesahující 1 ha.

4. Pokud dojde k poškození objektu nebo zařízení, způsobené nebezpečnou látkou uvedenou v příloze č. 1 tohoto zákona, hovoříme rovněž o závažné havárii pokud má za následek poškození:
- ve výši stejné nebo převyšující 70 mil. Kč,
 - ve výši stejné nebo převyšující 7 mil. Kč.
5. Závažná havárie způsobená nebezpečnou látkou uvedenou v příloze č. 1 k tomuto zákonu vedoucí k následkům mimo území ČR.

Z uvedených parametrů vyplývá, že závažnou havárii můžeme přesně definovat na základě kritérií, která jsou jasně stanovena.

Havárií (nedosahující parametrů havárie závažné) můžeme nazvat mimořádnou událostí vzniklou v souvislosti s provozem technických zařízení a budov, užitím, zpracováním, výrobou, skladováním nebo přepravou nebezpečných látek nebo nakládáním s nebezpečnými odpady.

Mimořádná událost je škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací.

Rozdělení mimořádných událostí – nevojenských

1. Podle druhu:

- živelní pohromy - zemětřesení, sesuv půdy, krupobití, blesky, přívalem deště, povodně, pohyby vzduchu, silné mrazy, nadměrná horka, sucha, náhoda atd.
- havárie - výbuchy, požáry, dopravní nehody, úniky nebezpečných látek, zřícení staveb a konstrukcí, protržení hrází a vodních děl, narušení energetických, inženýrských a technologických sítí.
- kombinované události - kombinace živelních pohrom a průmyslových havárií a negativní sociální jevy jako je např. zháňství, kriminalita, sabotáže, terorismus.

2. Podle původu vzniku:

- přírodních sil,
- člověka (antropogenní),
- kombinovanou činností přírody a člověka.

3. Podle rychlosti nástupu:

- bodové - jsou to náhlé, neočekávané, jednorázové události například výbuchy sopek, epidemie, svaňové pohyby,
- prahové - jsou to mimořádné události vyvíjející se pomalu postupnými kvantitativními změnami, přičemž mimořádná situace vznikne tehdy, až změny překročí určitou hodnotu (práh). Příkladem může být proces znečištění ovzduší nebo jiného negativního působení lidí, vedoucího k postupným změnám v ekosystému.

4. Podle rozsahu:

- I. stupeň - pohroma, rozsah mimořádné události je lokální a zasáhne maximálně jeden okres,
- II. stupeň - katastrofa, mimořádná událost má regionální charakter, například zasáhne více okresů či celý region,

- III. stupeň - kataklyzma, rozsah této mimořádné události je již značný a zasahuje více regionů až celý stát,
- IV. stupeň - apokalypsa, rozsah mimořádné události přesahuje teritoriální charakter a hranice jednoho státu.

V platné legislativní úpravě krizového řízení, v tzv. krizovém zákoně a zákoně o integrovaném záchranném systému, jsou přesně specifikovány pojmy, které je nutné dodržovat i v resortu obrany. V této podobě známe pouze pojem **krizová situace**, a je to mimořádná událost, při níž je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu. Záleží na velikosti mimořádné události a jejího přechodu do krizové situace. Krizové situace můžeme nazývat také jako krizové stavy. Rozhodně nelze nazývat každou mimořádnou událost krizí, jak uvádějí autoři v článku Řízení rizik ve vojenských objektech.

Chtěl bych rovněž autorům připomenout, že od 1. 1. 2000 již žádné speciální útvary CO neexistují, nejspíše mají na mysli záchranné a výcvikové základny nebo podle zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách ČR, vojenské záchranné útvary.

Prevence technologických rizik

V této části se zastavím u odstavce, kde je rozepsána organizace a prostředky zásahů a záchrany, které je nutné aplikovat během případné havárie.

Pro nasazení sil a prostředků integrovaného záchranného systému do místa vzniku havárie se zpracovává takzvaná dokumentace zdolávání požárů. Jejím obsahem je operativní plán, který zahrnuje operativně taktickou studii, nejsložitější variantu požáru a výpočty pro nasazení sil a prostředků jednotek požární ochrany. Dále je to vyjímatelná příloha, určená pro jednotky požární ochrany při zdolávání požáru. Samozřejmostí jsou součinnostní cvičení, která tento plán stanovuje. Chtěl bych připomenout, že tato dokumentace musí být zpracována u každého vojenského zařízení. Integrovaný záchranný systém v České republice existuje od roku 1993 na základě usnesení vlády České republiky č. 246 z 19. 5. 1993. Proto není možné hovořit o nejnovější tendenci, jak píší autoři, ale jedná se o systém, který je neustále zdokonalován a slouží pro koordinaci postupů ústředních správních úřadů, krajských úřadů, obcí, ozbrojených sil, záchranných sborů, havarijních a pohotovostních služeb, neziskových organizací a některých sdružení občanů při organizaci a provádění záchranných a likvidačních prací. Po schválení zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému má již i zákonnou úpravu. V žádném případě však nemá nadnárodní charakter, ale IZS je určen výhradně pro vnitřní potřebu České republiky. Mezinárodní pomoc je řešena zcela odlišně. Ani žádné nové regionální integrované systémy nejsou vytvářeny, protože organizace IZS je neustále platná podle plošného rozmístění sil a prostředků v okrese a kraji.

Analýza a řízení rizika

Autoři uvádějí, že ve vojenských objektech mohou nastat požáry skladů munice či PHM. K tomuto je u útvarů zpracována dokumentace zdolávání požárů a u vytipovaných objektů a zařízení je rovněž předepsána vojenská hasičská jednotka.

Operativní karta musí být k dispozici v případě příjezdu jednotek požární ochrany nebo vojenských hasičských jednotek u stálé služby útvaru nebo vojenského zařízení.

Obdobným způsobem je postupováno při vzniku mimořádné události např. v autoparku a v dalších vytipovaných zařízeních. Otázka je, zda například požár v autoparku nebo únik nebezpečné látky z vozidla (benzín, nafta) lze hodnotit jako závažnou havárii, jak uvádějí autoři článku. Podle zákona č. 353/1999 Sb. určitě ne. Jedná se o běžnou mimořádnou událost, na kterou stačí dokumentace zdolávání požárů, jež je zpracovaná odborně způsobilou osobou podle zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů.

Závěr

Provádění záchranných a likvidačních prací podle zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému řeší zejména základní složky integrovaného záchranného systému. Jsou to složky, které drží nepřetržitou pohotovost na lince tísňového volání. Ozbrojené síly patří do ostatních složek s přesně definovaným posláním. Není mi zcela jasné, jakou významnou roli ozbrojených sil mají v této souvislosti autoři na mysli. Jestliže vezmeme v úvahu, že záchranné a výcvikové základny v podřízenosti Hlavního úřadu civilní ochrany ČR držely hotovost s časem výjezdu 1. záchranné skupiny do 30 minut, záchranného odřadu do 180 minut, celé základny do 24 hodin a po začlenění do podřízenosti sil územní obrany se tyto časy se prodloužily na 60 minut, 240 minut a 24 hodin pro celou základnu, stávají se záchranné a výcvikové základny pro integrovaný záchranný systém nezájímavé. Dokládá to i statistika zásahů po začlenění do struktury AČR, kdy jejich počet klesl na minimum. Lze říci, že tyto záchranné a výcvikové základny vyjízďejí k zásahům ve spolupráci s integrovaným záchranným systémem zcela minimálně, v podstatě zcela výjimečně.

Z tohoto důvodu rozhodně nelze hovořit o významné roli, kterou záchranné a výcvikové základny mají plnit dle zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, ustanovení §21 odst. 2), písm. e), protože, podle mého názoru, je jejich činnost, možná i z neznalosti příslušné problematiky, omezována ze strany velitelství sil územní obrany.

Použitá literatura:

- Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému.
- Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky.
- Hanuška, Z.: Metodický návod k vypracování dokumentace zdolávání požárů, MV-ŘHZS, Praha, 1996.